

Éric Cobast

100
DE
LOCURI
ALE
CULTURII GENERALE

Cuprins

Cuvânt-înainte.....	7
CAPITOLUL I.	
Locuri de pe mapamond	9
CAPITOLUL II.	
Locuri ale istoriei	27
CAPITOLUL III.	
Locuri de adunare	73
CAPITOLUL IV.	
Locuri sacre, consacrate sau blestemate	107
CAPITOLUL V.	
Locuri imaginare.....	141
Harta 1 (planisferă).....	154
Harta 2 (Europa).....	155
Index - 100 de locuri.....	156

Cuvânt-înainte

Asemenea lucrărilor *100 de cuvinte*, *100 de mituri* și *100 de date ale culturii generale*, în a căror continuare se înscrie, această mică lucrare are drept unică ambiție aceea de a găsi concretizarea anumitor idei generale. De această dată este vorba de locuri, care dau ocazia de a reflecta pornind de la elemente care ne sunt cunoscute din geografie. Să luăm orizontul. Ce înseamnă „orizont de așteptare”?

Dar sunt și locuri cu răsunet în cultura noastră – unele evocând victorii, altele, mai frecvent, amintiri dureroase. Locuri de fiecare zi care sunt veritabilele noastre locuri comune și care ne rezervă adesea destule surprize: Atenție, zeii sunt printre noi!, după cum ne avertizează Aristotel. Locuri de consacrare sau de blestem, aflate în

CUVÂNT ÎNAINTE

orice caz într-un raport esențial cu sacrul. În sfârșit – locuri imaginare spre care se îndreaptă aspirațiile noastre colective...

Studentii își vor putea astfel reîmprospăta cunoștințele în vederea examenelor orale de cultură generală (mi-a rămas în memorie un subiect dat la examenul oral de testare a aptitudinilor, de natură să-i descumpănească pe mulți candidați: „Bucătăria”), iar ceilalți cititori vor avea posibilitatea de a călători în spațiu, în diferite epoci și culturi.

Ca și în cazul altor lucrări similare, „intrările” au fost selecționate oarecum subiectiv, ceea ce a dat naștere unei mari varietăți.

În încheiere, fie-mi permis să-i mulțumesc editorului meu, Julien Brocard, pentru răbdare, încurajări și sprijin. Acest volum din seria „*Ce știi?*” îi datorează mult.

CAPITOLUL I

LOCURI
DE PE MAPAMOND

1 America

Al doilea continent de pe planetă ca suprafață (peste 42 de milioane de kilometri pătrați, respectiv peste un sfert din suprafața de uscat), America văzută dinspre Europa este percepută drept „Lumea Nouă”, loc al tuturor posibilităților, al tuturor destinelor individuale reînnoite, al tuturor mântuirilor și al tuturor renașterilor. La urma urmei, reprezintă teritoriul împlinirii.

Totodată – din aceeași perspectivă – ea este locul „cuceririlor”, mai întâi a Vestului, apoi a spațiului: luna văzută dinspre America pare un spațiu accesibil. Este ca atare un loc „magic” celebrat grație unei serii de imagini reprezentând un mod de viață mirific – *American way of life* –, de opulență, de lipsă de măsură (locuințele, mașinile, drumurile...) și de confort. Pe scurt,

în imaginarul nostru, America reprezintă succesul întruchipat, de exemplu, prin figura legendară a „unchiului din America”, acea rudă necunoscută care s-a îmbogățit peste noapte și de la care moștenești ceva pe neașteptate.

Cuvântul „America”, apărut pentru prima dată pe o hartă a lumii în 1507 spre cinstirea navigatorului florentin Amerigo Vespucci, are cel mai adesea conotații pozitive la modul absolut, fie și doar din speranța reînnoirii pe care acest continent a întruchipat-o pentru europenii care fugeau de foamete, de război sau de intoleranța religioasă. Acest lucru reiese chiar și din modul în care europenii respectivi au botezat noile așezări: *New York*, *New Hampshire*, *New Orleans* etc.

Cu toate acestea, America ar putea trezi neliniști prin cel puțin două amănunte de vocabular. În primul rând, o problemă etimologică: Lumea Nouă reprezintă în Occident locul unde soarele moare *stricto sensu...* Ca atare, totul este o problemă de punct de vedere: în America mor și o anumită idee despre cultură așa cum este

văzută în Europa, „manierele”, o anumită „distanție”, achizițiile unei întregi istorii milenare. Trebuie luat seama apoi la modul în care este folosită această denumire de „american”, care desemnează în realitate un cetățean al SUA și nu unul din Brazilia, Argentina sau Peru. Ca atare, pe plan lingvistic este anunțată fără echivoc hegemonia societății americane asupra marii diversități a celorlalte popoare care trăiesc totuși pe același continent.

2 Bosfor

Etimologia cuvântului ne amintește că este vorba despre un „pasaj strâmt”. În realitate, Bosforul este o strâmtoare care leagă Marea Neagră de Marea Marmara, pe aici trecând frontiera între Europa și Asia. Dar acest pasaj dinspre Europa spre Asia este extrem de îngust și lasă puțină libertate de mișcare. Modul în care Bosforul separă cele două continente aproape invită la respingerea ideii că ar exista două entități distincte și încurajează ideea de Eurasia.

3 Capul Horn

Este punctul sudic extrem al Americii de Sud și un timp îndelungat pe aici trebuia să treacă oricine ocolea continentul. Depășirea Capului Horn, căruia marinarii continuă să-i spună „capul dur”, constituie în zilele noastre o provocare sportivă din cauza furtunilor violente și a icebergurilor de temut. Cei care au trecut de „cap” pot purta cu mândrie un inel de aur la urechea stângă!

Cât despre nume, el provine de la orașul olandez Hoorn, care a finanțat expediția în cursul căreia a fost descoperită această insulă situată la sud de Țara de Foc (denumire dată de Magellan arhipelagului, mult timp confundat cu un continent). Ulterior, odată cu construirea Canalului Panama, limba de pământ a redevenit independentă.

4 Deșert

Înainte de a fi considerat un ținut cu pământ steril, fie el uscat ori înghețat, acoperit cu nisip, cu pietre, cu fragmente de noroi deshidratat sau chiar cu zăpadă, deșertul este definit de dificultatea de a trăi într-un astfel de spațiu și, în consecință, de a te stabili aici. Deșertul este în primul rând nelocuit și necultivat. Drept urmare, el reprezintă o adevărată piatră de încercare, din care omul iese întotdeauna mai puternic. De aici și metafora „traversarea deșertului” folosită pentru a descrie anumite momente din cariera unor mari figuri politice sau acea *anachoresis*, fuga de lume pe care și-o impun la începutul creștinismului pustnicii, precum Simeon Stâlpnicul ori Sfântul Anton. Astfel, poți fugi de lume și de deșertăciunile ei, îl poți întâlni pe Dumnezeu și îți poți trăi credința prin practici ascetice – *askesis*...

Pentru noi, modernii, deșertul mai comportă și alte aspecte. El îi dezvăluie individului singurătatea pe care acesta o resimte în mijlocul mulțimii – așa îl prezintă

magnific Baudelaire pe Constantin Guys traversând marele pustiu al oamenilor:

Și astfel merge, aleargă, caută. Ce caută? Fără îndoială, acest bărbat, așa cum l-am descris – un singuratic înzestrat cu o imaginație vie, care călătorește neîncetat prin marele pustiu al oamenilor [...] – caută acel ceva pe care ni se va îngădui să-l numim modernitate.¹

O altă intuiție genială o constituie titlul lucrării lui Jean-François Gravier care, în 1947, schițează stadiul organizării teritoriale a Franței: *Paris și deșertul francez* descrie o Franță centralizată, cu dotări precare și care, după ocupația germană, lasă la vedere un gol administrativ și o completă abandonare a teritoriului. Această conștientizare a „deșertului francez” se află la originea politicii de reconstrucție a regiunilor și, la modul general, a întregului teritoriu.

¹ Charles Baudelaire, *Pictorul vieții moderne*, în *Curiozități estetice*, traducere de Rodica Lipatti, București, Editura Meridiane, 1971, p. 193. (nota trad.)

INDEX – 100 DE LOCURI

Academie	108	Chinatown	39
Agora	74	Cipango	115
Alesia	28	Cockaigne (Țara)	143
America	10	Coloanele lui	
Areopag	109	Hercule	117
Atlantida	142	Dallas	41
Auschwitz	29	Deșert	14
Austerlitz	31	Ecuator	16
Avalon	112	Eldorado	118
Babilon	32	Europa	16
Baricadă	33	Eylau	42
Bastilia	34	Factory	119
Biblioteca	75	Far West	144
Bosfor	12	Fermă	79
Bizanț	36	Galeria Oglinzilor	44
Bucătărie	76	Gheenă	120
Capul Horn	13	Ghetto	81
Castel	77	Golgota	121
Catalaunice		Grădină	83
(Câmpiile)	37	Grève (Piața)	45
Cayenne	37	Ground Zero	46
Câmpul lui Marte	38	Guantanamo	46
Cenaclu	113	Hiroshima	48
Champs Élysées	114	Ierusalim	49

INDEX – 100 DE LOCURI

Imobil	86	Peșteră	132
Infern	122	Pol	23
Insula Paștelui	17	Poudlard	147
Insulă	18	Purgatoriu	135
Închisoare	89	Roma	56
Junglă	19	Rostru	58
Kosovo	50	Rubicon	137
Labirint	145	Salon	98
Latrine	91	Sarajevo	59
Limburi	123	Serai	137
<i>Limes</i>	52	Spital	99
Lisabona	53	Stalingrad	61
Luna	20	Stradă	100
Maraton	55	Supermarket	102
Margine	94	Syrte (Țărmul)	148
Mecca	124	Tahiti	24
Montparnasse	125	Tarpeiană (Stânca)	63
Muzeu	127	Teatru	104
Neverland	146	Templu	106
Ocean	21	Timbuktu	139
Olimp	129	Utopia	149
Oraș	95	Verdun	64
Orient	22	Vichy	66
Orizont	23	Wakanda	151
Pactol	129	Waterloo	69
Parthenia	131	Wounded Knee	70
Periferie	97	Zealandia	25

100 de cuvinte ale culturii generale

Descoperă conceptele care au modelat cultura și gândirea noastră

100 de cuvinte ale culturii generale adună termeni care au modelat cultura și gândirea noastră, de la tradiție la modernitate și dincolo de acestea. În *Cuvintele tradiției* descoperim concepte care au definit societăți, valori și norme; în *Cuvintele modernității* înțelegem cum idei precum globalizare, biopolitică sau multiculturalism schimbă felul în care gândim și trăim; iar în *Și după aceea?* ne provocăm să vedem cum sensurile evoluează și cum limbajul continuă să creeze realități și identități.

Fiecare cuvânt deschide o fereastră către înțelegerea lumii, invitând cititorul la reflecție, dialog și descoperire. Cartea nu este doar un lexicon, un dicționar de cuvinte, ci un ghid prietenos și provocator pentru toți cei curioși, de la liceeni și studenți, până la cititorii maturi, care doresc să descopere puterea cuvintelor în modelarea lumii.

Este un parcurs fascinant printre idei și concepte, care conectează trecutul cu prezentul, cultura cu societatea, individul cu colectivul.

100 de mituri ale culturii generale

Descoperă povești și legende care explică lumea și oamenii

100 de mituri ale culturii generale adună legende din toate colțurile lumii: de la Afrodita, Ahile și Hercule, la Icar, Prometeu și Orfeu; de la Pandora și Sfinx, la Dracula, Frankenstein și Peter Pan; de la mituri fondatoare precum Turnul Babel sau Graalul Sfânt, la fabule, zvonuri și credințe populare care au supraviețuit timpului.

Fiecare mit deschide o poartă către universul imaginar al omenirii, explicând fricile, dorințele, pasiunile și visurile oamenilor, dar și modul în care societățile și culturile au construit sensuri comune, reguli morale și valori fundamentale.

Miturile ne invită să reflectăm asupra propriei vieți, asupra modului în care credințele influențează comportamentele, deciziile și relațiile dintre oameni. Ele funcționează astfel nu doar ca povești, ci ca instrumente de gândire, oglinzi ale societății și busole pentru înțelegerea naturii umane, deschizând cititorului o lume plină de sensuri, simboluri și imaginație.